

Miroslav Žitný, Ideál křesťanského rytířství v očích Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku na přelomu 16. a 17. století, České Budějovice 2011, 121 s. (Diplomová práce Pedagogické fakulty JU)

Posudek vedoucího diplomové práce

Ačkoliv výzkum dějin raně novověké šlechty poznamenala v uplynulých dvaceti letech řada metodologických a heuristických inovací, přesto některé teoretické podněty se uplatňují v českém vědeckém prostředí se zpožděním. K takovým otázkám se zařadila reflexe a recepce vybraných idejí, které ovlivňovaly výchovu urozených osob, jejich myšlenkový svět a každodenní život. Metodologický proud intellectual history si teprve v současné době razí cestu do české historické vědy, která se pozvolna začala zaobírat přijímáním ideových paradigmat v prostředí urozených osob. Reflexi a recepci ideových paradigmat nelze postihnout bez tvůrčího uplatnění dalších metodologických východisek, k nimž patří zvláště důraz na historickoantropologickou optiku pohledu na chování a jednání konkrétního dějinného aktéra. V souvislosti s naznačeným teoretickým a metodologickým směřováním současné historické vědy je třeba ocenit vědecky závažnou volbu tématu diplomové práce Miroslava Žitného.

Autor přistoupil ke zpracování zvoleného tématu s neobyčejně hlubokou znalostí teoretické literatury a metodologickou výzbrojí. Správně poznal, že ideál křesťanského rytířství, který představoval klíčové paradigma v chování a jednání urozeného muže ve vrcholném a pozdním středověku a na prahu novověku, nemůže uchopit bez detailní analýzy postižitelných projevů myšlení a z něj vyplývajícího každodenního jednání i chování konkrétního jedince. Jakýkoliv opačný přístup by představoval pouhou badatelskou konstrukci. Zcela zásadní krok proto tvořilo heuristické uchopení zvoleného tématu, které bylo ukotveno především v minuciózní analýze dochované korespondence Pětipeských z Chýš. Diplomant dokázal s pílí a pečlivostí sobě vlastní sledovat v genealogických souvislostech reflexi a recepci ideálu křesťanského rytířství u Pětipeských od vrcholného středověku až do počátku 17. století, a to s mimořádným tvůrčím citem pro vystižení dějinného kontextu a jeho složitých proměn. Těžiště své badatelské pozornosti upřel na ideál křesťanského rytířství v činech Albrechta a Václava Pětipeských z Chýš, aby mohl následně zkoumat nadgenerační přenos těchto idejí do myšlenkových pochodů i konkrétního chování a jednání Šťastného Václava Pětipeského z Chýš, jenž se stal hlavním aktérem vědeckého úsilí Miroslava Žitného.

Diplomant sledoval reflexi a recepci ideálů křesťanského rytířství u vybraných příslušníků uvedeného rodu nižší šlechty nejen v projevech jejich dvorských a zvláště vojenských kariér při válečných taženích proti Turkům, ale zajímal se o bezprostřední dopad těchto idejí do každodenního života v různých životních cyklech, kde se zaobíral i sociálním okolím aktérů. Zde pracoval s jejich osobními svědectvími, jež obsahují soubory epistolografických pramenů. Cenná svědectví čerpal i ze zlomku deníku Šťastného Václava Pětipeského z Chýš, který roku 2009 samostatně zpřístupnil v kritické edici a opatřil doprovodnou vědeckou studii. Doklady ideálů křesťanského rytířství se diplomant pokoušel hledat rovněž v ikonografických a hmotných pramenech. Aby mohl autor interpretovat zvolené téma v širokém záběru, musel se hluboko ponořit do obecných dějin střední Evropy ve druhé polovině 16. a počátkem 17. století, zvládnout problematiku vojenských, náboženských a kulturních dějin, proniknout k obšírné literatuře o habsbursko-tureckých válkách.

Miroslav Žitný prokázal, že je schopen metodologicky neotřelým způsobem uchopit badatelsky náročné téma, že zvládá překážky paleografických a diplomatických úskalí písemných pramenů, že je schopen rozumět symbolickému jazyku dobových tisků i památek hmotné kultury. Navíc má dar klást si badatelské otázky, na které odpovídá věcně, v širokém dějinném kontextu, vynikajícím jazykem, bez zbytečných berliček (pár neopravených drobností jsem shledal na s. 37, 55, 68, 77, 82; stejně tak na s. 62-63 jde zřejmě o falckého kurfiřta, nikoliv saského). Práci doplňuje přímo ukázkový poznámkový aparát, v němž autor dokázal využít obou jeho očekávaných funkcí – odkazovací i vysvětlovací.

Diplomant předložil vědecky vyzrálou rozpravu, která posouvá poznání dějin nižší šlechty v předbělohorské době vpřed. Před čtenářem vystupuje z anonymity dějin Albrecht Pětipeský i Šťastný Václav Pětipeský, jejichž souběžné biografie otce a syna mohou po čase představovat završení badatelského výkonu Miroslava Žitného. Stejně tak si diplomant vytvořil velmi dobré východisko ke studiu reflexí a recepcí idejí křesťanského rytířství v širším střeoevropském prostoru, kde se může opřít o vojenské kariéry urozenců z rakouských a uherských zemí v protitureckých taženích. Již v magisterské kvalifikační rozpravě autor prokázal svoje intelektuální schopnosti, nadání a píli k vědecké práci, které si jistě prohloubí případným doktorským studiem českých dějin, jemuž by se měl v další etapě svého profesního života věnovat. Diplomovou práci Miroslava Žitného doporučuji nejen k obhajobě, ale po nezbytných úpravách i k publikování. Zcela jednoznačně navrhuji klasifikovat diplomovou práci stupněm v ý b o r n ě.

České Budějovice 16. 05. 2011

prof. PhDr. Václav Bůžek, CSc.